

KJAK

Alivinnan – hvat er størsta vandamálið?

BJØRT SAMUELSEN

Framsøgukvinna
í vinnumálum
Tjóðveldi

Endamálið er gott – at binda fyrri, at útlendingar fáa vald á føroysku alivinnuni. Men uppskriftin er ivasom, og skapar stórar trupulleikar, ikki minst, tí hon styrkir hina longu alt ov sterku miðsavningina av alivinnuni.

Tað var við nýggju alilógini, at ferð kom bæði á útlendska uppkæppið og miðsavnanina av føroysku alivinnuni. Í mai 2009 varð lógin í skundi, og við fráviki frá øllum tíðarfreistum, skundað ígjøgnum Løgtingið. Ein høvuðsbroyting var, at eigaraavmarkingin varð broytt úr 25% til 50 %. Og, skuldi tað vísa seg, umsitingin av loyvunum so grundleggjandi broytt, at eigaraavmarkingin gevur lítila meining.

Tríggjar alifyritøkur eru í dag, harav tann eina í veru-

leikanum ræður yvir 75% av alikapasitetinum.

Spurningar uttan svar

Nógvir viðkomandi spurningar vórðu settir, tá nýggja alilógin kom: Í hvønn mun økir nýggja lógin um møguleikan fyrri, at útlendingar keypa upp føroysku alivinnuna?

Hvussu viðbrekin verður vinnan, um ein fyritøka, sum eigur bróðurpart av vinnuni, kemur í figgjjarligar trupulleikar? Og hvørjar verða samfelagsbúskaparligu avleiðingarnar? Hvussu ávirkar duopolstøða (sum í dag nærkast monopoli) stóru undirveitaravinnuna?

Spurningar, sum tíverri ikki finga nakað svar. Júst tí at Jóhan Dahl, landsstýrismaður, við stuðli frá táverandi samgongu, ikki gav sær stundir at gera eitt nóg dygdargott lógarverk,

so skulu ad hoc broytingar nú gerast, sum skapa stóra órógv kring vinnuna.

Gummiavmarking

Í mai 2009 fekk landsstýrismaðurin bráðliga skund, tí Føroya Banki, sum átti Vestlax, saman við Bakkafrøst strongdu á at fáa eigaraavmarkingina broytta, so fyrítøkurnar uttan trupulleikar kundu leggast saman, og skrásetast á partabrævamarknaðinum. Væl hevur gingið í hond. Og vit kunnu øll fegnast um glæsiligu úrslitini og dugnasemið hjá hesi stórfyrítøku.

Vinnulívsfólkið skal sjálvandi alla tíðina arbeiða fyrri tí, sum gagnar fyrítøkuni best. Men, politikarin hevur eina heilt aðra ábyrgd. Tað er tí bæði harmiligt og ábyrgdarleyst, at politiski myndugleikin ongantið opið og erligt hevur viðgjørt vansarnar við miðsavningini av alivinnuni.

Lógarbroytingin, sum landsstýrismaðurin nú kemur við, er helst orsakað av at ein norskur strategiskur íleggjari hevur havt ætlanir um at kanna sær ein høvuðsbíta av størstu føroysku alifyritøkuni.

Hetta scenarium stóð glasklárt longu í 2009, og tí hevði væl og virðiliga borið til at bundið fyrri, so útlendsku

íleggjararnir ikki settu pengar í føroysku vinnuna undir følskum treytum. Men, tá valdi man tvørturímóti at senda út boðini: Komið og setið pengar í føroysku alivinnuna, har tit eru eins væl komnir og føroyingar. Fyri síðani at venda 180 stig, tá iløgurnar eru gjørdar. Tað sendir eitt sera óseriøst signal út í heim. Boðskapurin er púra greiður: Føroyar er ikki eitt land, at gera iløgur í, tí karmarnir eru óstöðugir, og tað, sum verður lóggið í dag, verður allarhelst kollvelt í morgin.

Vandamál í vinnuni

Miðasavningin av alivinnuni hevur aðrar tungar vansar, enn vaksandi áhugan hjá útlendingum. Ein stórframleiðari, sum eisini eigur fóðurframleiðslulíðið, hevur eyðsýndar fyrimunir í mun til hinar minnu alifyritøkurnar. Hann kann við øðiligari keyparamakt leggja seg tung á alt undirveitaraliðið. Eisini er vandi fyrri, at fjøltáttað vørumenning og menning av ymiskum marknaðum kann gerast ov einstáttað, eru ov fáir aktørar. Fer ein slík fyritøka av knóranum, so rakar tað óendaliga meint føroyska búskapin, tí hon skræðir meginpartin av vinnuni

og undirveitarum við sær í skrallinum. Tað er tí ikki uttan orsök, at man aðrastaðni ger sonevndar anti-trustlógar, at forða fyrri, at ein einstakur aktørur leggur seg á eina heila vinnu.

Eingin ivi er um, at ætlaðu lógarbroytingarnar raka beint inn í “javnvágin” millum tær tríggjar verandi alifyritøkurnar. Hetta tí hon forðar fyrri, at Marine Harvest Faroes kann vera við at bjóða uppá nýggj aliløki, sum landsstýrismaðurin vist ætlar at bjóða út. Ein fyrirtøka, sum er væl rikin, sum hevur verið bæði loyal og ein stabiliserandi faktorur í endurbýggingini av føroysku alivinnuni. So verða bert tveir aktørar eftir –og av hesum hevur tann størsti rakt loftið fyrri eigaraparti ... ella hevur hann? Við øðrum orðum enn eitt stig ímóti fullari miðsavnan av allari vinnuni –er tað veruliga skilagott fyrri vinnuna?

Berufsverbot fyrri skikkaðar leiðarar?

Eitt krav, sum landsstýrismaðurin nú setur, er at stjóri og nevndarformaður skulu hava búð í Føroyum seinastu tvey árini. Skal ein føroysk alifyritøka ikki kunna velja sær tann best skikkaða m/k til hesi størv? Tað er sera

avgerandi, at vit knýta at okkum góð og roynd fólk, ikki minst dugnaligar føroyingar, sum starvast uttanlands. Skal hesin møguleikin kvettast? Hetta tykist ikki sum víðskygdur vinnupolitikkur, men sum óheppin protektionisma!

Og hví man landsstýrið velja at lóggeva einans fyrri útlendskan eigaraskap í alivinnuni, og ikki í fiskivinnuni? Í alivinnuni ber av góðum grundum ikki til at flyta primerframleiðsluna – framleiðsluna av laks – av landinum. Í fiskivinnuni gongur sjón fyrri søgn, hvussu útlendsk feløg gjøgnum føroyskar strámennt savna alt veiðuliðið á fáum útlendskum hondum.

Tíverri gevur lógaruppskotið enn einaferð eina fatan av, at lógirnar verða smíðaðar ad hoc eftir tørvi hjá einstøkum aktørum, heldur enn við yvirskipaðum atlit til langtíðaráhugamálini hjá samfelagnum og vinnuni.

Fari tí enn einaferð at heita á landsstýrismannin um at skipa fyrri aðalorðaskifti um hesa okkara høvuðsvinnu, so vit veruliga fáa vent øllum ivamálum, og smíðað lógarkarmar, ið skapa trygt og haldbart grundarlag undir vinnuni.

Nýbrot í føroyskum politikki

ANNIKA OLSEN

Líka síðan fyrstu politisku flokkarnir vórðu stovnaðir fyrst í 1900 talinum hevur føroyskur politikkur verið

eitt langt stríð í spurninginum um sjálvstýrið og samband. Hetta aldargamla politiska haftið og ideo-

logiska symbiosan hevur verið ein meinbogi fyrri allan føroyskan politikkk og hevur spjatt okkum sum tjóð og fólk heldur enn at fingið okkum at staðið saman. Somuleiðis hevur hetta politiska tvíbýtið havt sera óheppin árin á onnur politisk víðurskifti, sum ikki hevur tænt samfelagnum.

Ólavsøkurøða lógmans má tí sigast at vera eitt nýbrot í føroyskum politikki í royndini at loysa okkum úr aldargamla politiska haftinum. Í ólavsøkurøðuni vísti

løgmaður veruliga, at hann er løgmaður fyrri alt føroya fólk og ikki bara formaður fyrri sambandsflokkinn, og í mínum eygum vísti løgmaður karakter. Tað er ikki uttan trupulleikar at vilja broytingar og nýgerð, at bróta konventionellu murarnar er ongantið lætt, heldur ikki hjá lógmanni, sum hóast alt er formaður Sambandsflokksins, ið hevur ríkisfelagskapin sum stavnald. Men løgmaður hevði dirvið til at bróta tøgna og flyta fyrsta steinin.

Realistiskt sæð kunnu vit tó neyvan vænta okkum loysing við Sambandsflokkinum í morgin. Tað verða snávingarsteinar á vegnum, tað verða óslættar gøtur at ganga, tað verða løtur har vit verða noydd at steðga á at hvíla okkum, áðrenn vit náa á mál, men at ein kós er lögð, eiga vit at taka sum eina stórhending. Latið okkum taka orð lógmans á Ólavsøku til okkum og ynskja honum heppna hond innanflokks, og latið okkum standa saman um eitt nýbrot í føroyskum

politikki, sum kann blíva veruleiki, um vit standa saman í politisku skipanini.